

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר' **משה שניצר**
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת
רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1151

מסכת יומא ס"ג-ס"ט ♦ מעשר שני א', ב' - א', ה'

בס"ד, ג' תמוז תשפ"א

השבוע בגליון

- ♦ הכהן הגדול "חנמאל המצרי"
- ♦ מי הוא ומתי היה רבי אלעזר הקליר
- ♦ עוזא ועזאל
- ♦ שינה עם בגדים ככרית

- ♦ מדוע לא שלחו את השעיר לעזאזל עם נכרי או קטן?
- ♦ ילד יכול לשלוח מנות?
- ♦ שליח שאינו 'שליח'
- ♦ מדוע לא שלחו את השעיר עם נכרי או קטן?

בשורה לקוראי הגליון!
ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

דרוש עובד

מידי שנה, בתחילת חודש תמוז, מביא הרב פרץ ג. שליט"א יין משובח ועוגות מאפה בית למכבדי, ולאחר שיעור הדף היומי הנמסר על ידו, הוא מכבד את הנוכחים בתקרבות.

יום הולדת הוא לו, ט' בתמוז. יום הולדתו של שיעור דף היומי בראשו הוא עומד. מידי שנה התרגשותו גדלה והולכת, כמו גם מספר המשתתפים, ולומדי השיעור יודעים זה עידן ועידנים, כי בעת שיטיבו את לבם במשקאות ובמגדנות, ישמיע באזניהם משל מעניין שיש בו כדי לאלף בינה.

בט' בתמוז בלילה, פלט מכשיר הפקס במערכת מאורות, כתב יד נרגש של אחד ממשתתפי השיעור, עם תוכן קליל הנאה של מגיד השיעור "שלנו", כפי שהוא מכנה אותו בחיבה ובהערצה.

★ ★ ★

הוא כבר היה מתורגל עד כאב בגיונים המתסכלים. זו אינה הפעם הראשונה בחייו בה נפרד ממקום עבודה זמן לא רב לאחר שהתחיל לעבוד בו. סיבוב לשלום מכל העובדים, קבלת טפחות חמלה בהבנה, מבט קדימה אל האופק, כאילו למרגלות הבניין ממתינה לו לימוזינה בדרכו אל המי-יודע-מה, ולבסוף, הוא חוזר לביתו, כמו תמיד, מובטל.

אותו היום היה מהלך ברחובות קריה כמי שהתבשר בשורה מרנינה, ואכן כך ממש אירע לו. לאחר שבועות משמימים וימים אפורים שחלפו עליו ללא עשייה, התמוז מזלו והוא נתקל במודעה צדדית בעיתון, בזה הלשון: "דרוש עובד מסור. תכונות נדרשות: השתלבות בסביבת עבודה שקטה".

דף סו/ב שאם היה חולה מרכיבו על כתפו

מדוע לא שלחו את השעיר לעזאזל עם נכרי או קטן?

ביום הכיפורים הובל שעיר מבית המקדש, בדרך שארכה כשלוש שעות, אל צוק העזאזל, ונדחף אל מותו בידי האדם שהובילו, לכפרה על בני ישראל.

הורנתו תורה (ויקרא טז/כא): **וְשַׁלַּח בְּיַד אִישׁ עֵתִי הַמִּדְבָּרָה** - יש לשלחו ביד "איש עתי". דרשו חכמים, כי כוונת הפסוק שיש למנות את השליח בערב יום הכיפורים, שיהיה מוכן בטרם עת, וכמו כן, שיש לקיים מצווה זו בכל מצב ובכל תנאי, הן אם נטמא השליח והן אם חל יום הכיפורים בשבת קדש.

בהמשך המאמר נתייחס למקרים בהם הובלת השעיר כרוכה בחילול שבת, אך תחילה לשאלה מרתקת הכורכת את שליחת השעיר לעזאזל בשליחת מנות ביום הפורים.

משלוח מנות על ידי שליח: ביום הפורים מצווה לשלוח מנות איש לרעהו. בשו"ת בניין ציון (סימן מ"ד) העלה ספק, אם יש לקיימה על ידי שליח דווקא, כלשון הפסוק **ומשלוח מנות איש לרעהו** (ראה משנה ברורה ס"ק י"ח שהביא הספק), או שמא אין כל קפידה בדבר והנותן יכול לקיים את המצווה על ידי הבאת המנות בעצמו אל המקבל.

ילד יכול לשלוח מנות? אם אכן יש צורך בשליח, היו שהסתפקו אם חובה לשלוח את המנות בידי בר שליחות דווקא, ולא על ידי קטנים ונכרים שאינם יכולים להתמנות כשליחים ולמלא את מקום המשלח [אנו איננו נוהגים כך, ומשלחים גם עם קטנים]. כלומר, אם יש צורך בשליח, הרי תפקיד השליח הוא לבצע פעולה בשליחות המשלח, כאילו מבצעה המשלח בעצמו, ונכרי וקטנים אינם יכולים להתמנות כשליחים.

שליח שאינו 'שליח': הגאון רבי אברהם דובער כהנא שפירא זצ"ל, רבה של קובנא, משיג על כך בתוקף בספרו דבר אברהם (שו"ת, ח"א סי' י"ג אות ד', ח"ב סי' ח'). לדבריו, גם אם נקבל את הדברים שיש לקיים מצוות משלוח מנות על ידי שליח דווקא, ודאי אפשר לקיימה על ידי קטן ונכרי. שכן, יש להבחין בין מצוות שמלכתחילה צורת המצווה ניתנה להעשות על ידי שליח, לבין מצוות המוטלות על האדם, אלא שהוא ממנה שליח שיבצען עבורו, כלהלן.

כדי לקיים מצוות המוטלות על האדם באמצעות שליח, יש צורך בשליח המסוגל להתמנות לשליחות, כדי שמעשהו ייחשב כמעשה של משלחו. ברם, כאשר המצווה ניתנה מלכתחילה באופן שתעשה על ידי שליח, פירושו של דבר, שבעל המצווה אינו צריך לעשותה בעצמו, אלא מוטל עליו לדאוג שהפעולה תתקיים; עליך להכין מנות, לא להביאן בעצמך לחברך, אלא לדאוג שיובלו אליו. אין הוא "שליח" עליו חלה ההגדרה "שלוחו של אדם כמותו", מעשיו אינם מיוחסים כאילו בוצעו על ידי משלחו, משכך, גם נכרי וקטן יכולים לבצע שליחות זו! (וראה שם גם בשם החתם סופר כ).

מדוע לא שלחו את השעיר עם נכרי או קטן? לומדי הדף היומי הלומדים את סוגייתנו, תמהים בוודאי, אם אכן גם בשליח המשלח את השעיר לעזאזל אין דיני "שליחות", אפשר, איפוא, לשלוח את השעיר על ידי נכרי או קטן, ומדוע גמרתנו דורשת מן הפסוקים, כי הובלת השעיר

צעילוי נשמת

הר"ר **פליטאל בהגאון** ז"ל
ב"ר גרשון חנוך ז"ל
נלב"ע ב' בתמוז תשס"ד
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **דוד גמזו** ז"ל
בן ר' אלחנן זאב ז"ל נלב"ע ג' בתמוז
ומרת **אסתא גמזו** ע"ה
בת ר' פנחס ז"ל נלב"ע כ"ו בסיון
תנצב"ה
הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **תקוה לוטה פלס** ע"ה
ב"ר שמואל ז"ל
נלב"ע ד' בתמוז תשס"ג
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

מותרת גם אם היא כרוכה בחילול יום הכיפורים ובחילול שבת? הרי אפשר למנוע את הדבר על ידי שיגור נכרי או קטן להובלת השעיר עזאזלה?

בעל "דבר אברהם" משיב, כי אמנם אין דיני "שליחות" בהובלת השעיר לעזאזל, ברם, עלינו להבחין בציווי התורה "ושלח ביד איש" - המקיים את המצווה צריך להיות "איש" - גדול ולא קטן. כמו כן ציוויה התורה "ורחץ את בשרו במים" - טהרה וטומאה שייכות ביהודי בלבד ולא בנכרי. לפיכך, אמת, אין הוא שליח עם דיני "שליחות", ולא נתמעטו קטן ונכרי מקיום מצווה זו מפני שאינם ראויים לשליחות אלא מפני שאינם ראויים לקיום המצווה [ע"ש עוד מה שהוכיח].

דף סו/ב לא בבליים היו אלא אלכסנדריים היו

מי היו הבבליים השנואים?

בשני מקומות נזכרת במשנה התנהגות גסה של הבבליים. במשנתנו נאמר כי הם היו תולשים בשערותיו של הכהן שהוביל את השעיר מבית המקדש לעזאזל ואומרים לו: "טול וצא, טול וצא, ואל תשהה עוונותינו אצלנו עוד" (רש"י). במסכת מנחות (צ/ט) מסופר, כי כאשר חל יום הכיפורים בערב שבת, והתעוררה שאלה כיצד לנהוג בקרבן השעיר לה' של יום הכיפורים, מפני שזמן אכילתו תם בבוקר יום השבת, ומאיך, לבשלו אי אפשר - היו כהנים בבליים אוכלים את בשרו חי, כמות שהוא. הגמרא מציינת, כי לא היו אלה בבליים, אלא אלכסנדריים, אך מתוך טינתם של חכמים לבבליים, כינום "בבליים".

השאלות המתעוררות למקרא המשנה והגמרא, רבות הן. בין היתר, מדוע לא אהבו את האלכסנדריים הללו, ואיזו סיבה יש לכנותם "בבליים" ובכך אפשר לטעות ולחשוב כאילו הבבליים הם המואשמים בהתנהגות חסרת נימוס זו.

מספר חכמים ניסו להציע דרכים לביאור עניין זה.

הגאון רבי יצחק אייזיק הלוי זצ"ל, בעל דורות הראשונים (ח"ג עמ' נ"ח ואילך), טרח ומצא, כי בספר יוסיפון מסופר על גדוד מיהודי מבבל שהתיישב באלכסנדריה של מצרים, ומפני שלא היו אנשים כשרים, יהודי אלכסנדריה הבדילו עצמם מהם וכינום "בבליים" על שם מוצאם.

זו כוונת חז"ל, "לא בבליים היו אלא אלכסנדריים היו, ומתוך ששנואים את הבבליים, היו קוראים אותם על שמם". הם התגוררו באלכסנדריה, אך בני אלכסנדריה שנאום וכינו אותם על שם מוצאם. "אלכסנדרי לאמיתו": הסבר זה מבאר יפה משפט בלתי מובן, לכאורה. בתלמוד הירושלמי (חגיגה פ"ג הלכה א') מסופר שבבחו של רבי יוחנן, כי היה "אלכסנדרי לאמיתו". לאור הדברים האמורים, אפשר להסביר, כי אנשי אלכסנדריה היו נקיי דעת ובעלי נימוסין, לעומת אותם בבליים שהגרו אליהם. לפיכך שיבחו את רבי יוחנן, כי הוא מהאלכסנדריים המקוריים, ואינו מבני הבבליים שהגרו לאלכסנדריה ונהגו שלא כשורה (ספר הזכרון להגרי"א הלוי, מר' ראובן מרגליות, עמוד רי"ד ואילך).

אולם פירוש זה אינו הולם את דברי רש"י בסוגייתנו, אשר פירש כי בני ארץ ישראל הם ששנאו את הבבליים.

עיר בבל בארץ בבל: פירוש נוסף לדברים כותב רבי טוביה יהודה טביומי זצ"ל (טל אורות ח"א עמ' ל"ט ואילך), המבאר כי מדובר באנשי בבל עצמם, אך עלינו לדעת כי יש 'בבל' ויש 'בבל' ולא הרי זו כהרי זו. בתוככי ארץ בבל היתה עיר ושמה בבל. עובדה זו מוכחת במקומות רבים בתלמוד. במסכת גיטין (סה/א-ב) מסופר על אשה ששלחה שליח לקבל גט מבעלה השוהה בעיר בבל, תוך שהוסיפה ואמרה, כי יתכן שאינו שוהה שם אלא בבבל. כמו כן, חכמי התלמוד הבבלי, בו אנו הוגים זה אלף וחמש מאות שנים, גינו את ה"בבליים" עד שאמרו כי מוצאם מהערב רב שהתערב בבני ישראל בצאתם ממצרים (ביצה לב/ב). ודאי לא יתכן כי כוונתם ליהודי ארץ בבל, שהיתה מלאה חכמים וסופרים, מסלתה ושמנה של היהדות באותה תקופה, אלא על אנשים שהתגוררו בעיר בבל שבארץ בבל.

ראיה ברורה לכך קיימת במסכת שמחות (פרק ה') בה מסופר על חכמים ש"נכנסו לבבל וקבלו אותם אנשי העיר". הרי שהיתה גם עיר בשם בבל [וע"ע שבת ו/ב, סנהדרין קט"א ובבא בתרא כב/ב]. הוכחות היסטוריות ישנן כי העיר בבל היתה בעבר הקדום יותר, עיר גדולה וחשובה, מטרופולין רב רושם, שכנראה על שמה נקראה לבסוף הארץ כולה [כפי שמצוי במדינות רבות בעולם שהמדינה קרויה על שם עיר הבירה. בעל טל אורות מצייץ את אלג'יר ובוכרה]. בזמן חז"ל היתה העיר הזו רחוקה ממרכזי היהדות ותושביה היהודים לא היו קרובים ללימוד התורה והמידות המתוקנות והאציליות - מהם והלאה. מיני אז השתרש הכינוי "בבלי" כתואר לאדם גס נעדר התנהגות מעודנת, ולפיכך כונו האלכסנדריים "בבליים".

הכהן הגדול חנמאל המצרי: ביאורו של בעל טל אורות מבהיר פרשה עלומה סביב דמותו של הכהן הגדול חנמאל. במסכת פרה (פ"ג משנה ד') הוא מכונה "חנמאל המצרי", לעומת זאת יוסיפון מספר כי היה "בבלי".

ברם, חנמאל זה היה איש נבער ופשוט, שנבחר על ידי הורדוס בכוונה תחילה, כדי שלא יתגדל מעמד הכהן הגדול בעיני העם (יוסיפון). לא פלא, איפוא, כי עד מהרה הוצמד לו הכינוי "בבלי" (טל אורות שם) [לפירוש הגרי"א הלוי זצ"ל, הביאור פשוט ביותר, שנקרא "חנמאל המצרי" אף על פי שהיה מוצאו הראשון מבבל - עיין דורות הראשונים שם].

הוא היה מסור, ככל שידוע לו, וסביבת עבודה שקטה הלמה ביותר את שלהי העשור הרביעי לחייו. מספר הטלפון הזעיר שפורסם בשולי המודעה הוביל אותו לפגישה עם אדם שהגדיר את עצמו כאחראי על קבלת עובדים במפעל, אך לא כאחראי על חלוקת העבודה ויעדי הביצוע. כך השיב לו האחראי במענה לשאלה, מה תוכן העבודה ומה טיבה.

יהיה מה שיהיה. עבודה שקטה אינה דבר של מה בכך, חזר והרהר לעצמו בשוכו לביתו ושאלות שונות חצו את מחשבותיו ולא נתנו לו מרפה. עדיין לא ידע מה נדרש ממנו, במה עוסקים במקום העבודה החדש. כמו חלל ריק.

עיקר התקבלת לעבודה ונקבעה לך משכורת נאה, הדהד באזניו המשפט שבוודאי תפטיר רעייתו לכשישוח לה על מה שאירע עמו ועל הקורות העלומות.

הוא התייצב בשערי המבנה זמן מה לפני השעה שמונה.

אט-אט החלו אנשים שונים להתכנס ולהבלע בתוכו.

הוא עקב אחריהם בעירנות, אולי מי מהם הודרך להמתין לו ולהובילו לחדר עבודתו, תוך הסבר על מהותה. אנשים רבים חלפו על פניו, מהם משוחחים ביניהם בעלילות, אחרים עברו שקועים בתוך עצמם, יש שפסעו ברישול וכמעט הדפוהו והפילוהו.

איש לא התייחס אליו. **שאון** הנכנסים אל הבניין פסק והוא עדיין נותר על עמדו.

הוא החל להסתובב בתוך הבניין, מתוך מטרה לחתור לבדו אל מקום עבודתו. הוא עבר על

גומרים ש"ס
ב-5 דקות ליום,
זוכים בשפע גדול

... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"
מרן שר התורה מרן ראש הישיבה הגר"ח קנייבסקי שליט"א הגר"ג אדלשטיין שליט"א

להתנסות חינם התקשר עכשיו: 3764

דף סז/א רש"י ד"ה "שבעה ומחצה"

מי הוא ומתי היה רבי אלעזר הקליר

עשר סוכות הוצבו מירושלים עד העזאזל, בהן התארח המשלח את השעיר לעזאזל בדרכו הארוכה מבית המקדש עד העזאזל. רש"י (ד"ה שבעה ומחצה) בפרשו את גמרתנו העוסקת במרחק שבין סוכה לסוכה, מסתייע בפיוטו של רבי אלעזר קליר: "וגם רבי אלעזר קליר יסד כן בפיוט ארץ בנקיון כפות, ברוחב שבעים וחמש מיל חריצותיה".

פיוטיו של רבי אלעזר הקליר משובצים בסידורים, מחזורי התפילה ובספרי הקינות של העדות השונות; פיוטים, תפילות גשם וטל, הושענות, ועוד. נציין כדוגמה, כי בסדר הקינות לתשעה באב של בני אשכנז, יש חמש עשרה קינות משלו, ובכתובים מופיעים למעלה מחמישים קינות שחוברו על ידו. רבי אלעזר הקליר מוזכר בכל פירושי גדולי הראשונים. רש"י מצטטו בפירושו על התנ"ך, הרשב"ם, האבן עזרא, הרא"ש, בעלי התוספות, ועוד רבים מסתמכים על פיוטיו, כדי לפרש ולקבוע הלכות.

דברים נשגבים מאד על אודות רבי אלעזר הקליר מופיעים בספר שבלי הלקט (סימן כ"ח) המספר, כי שמע מאביו בשם רבותיו, גאוני לותיר, שבעת שחיבר רבי אלעזר הקליר את הפיוט לקדושה "וחיות אשר הנה מרובעות", **להטה אש סביבו** (מובא במג"א סימן ס"ח ובאר"י סימן ק"ב ובפוסקים רבים נוספים). שנים אחר כך מעיד הב"ח (סימן ס"ח) על קדושת הפיוטים, ביניהם של רבי אלעזר הקליר: "אחד היה בעמנו שהתחיל לבטל אמירת קרוב"ץ [- פיוט תפילה -]. ולא הוציא שנתו". המגן אברהם (סימן ס"ח ס"א) כותב, כי האר"י הקדוש **לא אמר שום פיוט זולת אלו שסידר רבי אלעזר הקליר וכיו"ב**, שהם מתואמים על פי הקבלה.

מי הוא רבי אלעזר הקליר?

"האקרוסטיכון אלעזר ברבי קליר": על פיוטיו לא רשם רבי אלעזר הקליר את תקופתו, כי אם "האקרוסטיכון אלעזר ברבי קליר" [האקרוסטיכון] היא שיטת כתיבה, בה ליקוט האות הראשונה של כל מילה, שורה או בית בפיוט או בשיר, יוצר מילה או מספר מילים]. גם מקום מגוריו לוט בערפל. אמנם, בפיוטים אחדים הוסיף כי הוא "מקריט ספר", שם מקום בארץ ישראל, אך היו שפירשו כי כוונתו שהוא מלומדי התורה והשיבות, על פי האמור בגמרא (תמורה טז/א), כי "קריט ספר" פירושה הלכות (ש"ת זכרון יוסף סימן י"ג).

בנו של רבי שמעון בר יוחאי: גדולי הראשונים סברו, כי היה בנו של רבי שמעון בר יוחאי! (ראה גם רש"י תהלים קכ"א) בדעה זו מחזיקים בעלי התוספות (חגיגה יג/א), הרא"ש (ברכות סוף פרק ה'), וראשונים נוספים. בעלי התוספות מציינים, כי אליו מכוונים דברי המדרש (ויקרא רבה פרשה ל'), שבפסירתו כינוהו "קרוי תנווי ופייטן ודרשן". הרשב"א (ש"ת סימן תס"ט) כותב כי "אומרים" שהיה תנא, אך לא בנו של רשב"י, אלא "הקליר אומרים עליו שהוא רבי אלעזר בן ערך". אחרים סבורים, כי הוא רבי אליעזר בן יעקב (המגיה לספר יוחסין), אלא ששמו אליעזר ולא אלעזר.

אחת הראיות שהביאו האחרונים לכך שבוודאי לא חי אחר תקופת האמוראים אב"י ורבי היא, כי למרות פיוטיו הרבים מאד, אין ולו פיוט אחד על יום טוב שני. מכאן שחי בתקופה בה קידשו את החודש על פי הראייה, ולא היו שני ימים טובים של גלויות.

היו שהקשו על קביעה זו, מאחר שבפיוטיו לתשעה באב כתב רבי אלעזר הקליר, "אאנין תשע מאות ועוד", כלומר, חלפו למעלה מתשע מאות שנה מעת החורבן! (רבי וולף היינדהיים בהקדמתו למחזורי רדלהיים, מובא גם בש"ת נודע ביהודה תניינא או"ח סוס"י ק"ג).

עדכון הקינות: ברם בעל נודע ביהודה (צל"ח על ברכות, מובא בנודע ביהודה שם, ובש"ת תשובה מאהבה סימן א') כותב, כי אין בכך כל סתירה לדברי הראשונים, מפני שמניין השנים הנקוב בקינה עודכן במהלך הדורות כדי להתאים את הפיוט למועד אמירתו... הוכחה מעניינת לכך אפשר למצוא בכתבי יד עתיקים של פיוט זה, בהם נכתב "אאנין אלף שנים ועוד" (סדר הקינות עבודת ישראל, מובא בסדר הקינות המפורש עם פירוש קול ברמה, ע"ש במבוא באריכות).

פיוטיו של רבי אלעזר הקליר משמשים נדבך ויסוד להלכות רבות.

הרשב"א (שם), הסובר כי רבי אלעזר הקליר היה תנא, נשאל כיצד מותר לומר פיוטים בברכת יוצר אור ולשנות מנוסח התפילה של אנשי כנסת הגדולה והשיב, כי מאחר שכותב הפיוטים הוא תנא, הרי לנו פסק הלכה שהדבר מותר.

דף סז/ב תנא דבי ר' ישמעאל עזאזל שמכפר על מעשה עוזא ועזאל

עוזא ועזאל

השעיר לעזאזל.

גמרתנו מביאה ברייתא שנשנתה בבית מדרשו של רבי ישמעאל: "עזאזל - שמכפר על מעשה עוזא ועזאל".

מלאכים אלה קטרו לפני הקב"ה על דור המבול. "אמר להם, גלוי וידוע לפני, אם אתם שרויין בארץ היה שולט בכם יצר הרע והייתם קשים מבני אדם", ואכן הם ירדו לארץ בימי נעמה אחות תובל קין, וחטאו בבנות האדם (בראשית ב/1). חותמם האדיר ניכר באחד מצאצאיהם, עוג מלך הבשן, הגיבור האימתני שהניף הר אדיר אל-על כדי להנחיתו על בני ישראל, ואלמלא ננעצו שיניו בהר בו היתה קבורתו, היו כלים ישראל [על עוג מלך הבשן ראה בהרחבה במאורות הדף היומי למסכת נדה, דף סא/א, מאמר הביאוריה של עוג מלך הבשן].

פני חדרים מהם נשמע צחוק מתגלגל, הקלדת מקשים, נקישת קלסרים. עובדים חלפו על פניו נושאים עגלות מסמכים וניירת מעברו האחד של הבניין לעברו השני, וכל ניסיון שלו להבין מה מתרחש במקום ומה עליו לעשות - לא צלח.

חדור מוטיבציה ותחושת שליחות הופיע למחרת היום. הוא יגלה מה מתרחש כאן ויתחיל ליישם את עבודתו. לתדהמתו גילה כי אין מנהל עבודה. בדמיונו חלפו דמויות אימתניות שונות של מנהלי עבודה שהטילו עליו את יראתם במהלך השנים, ולפתע הבעיתו חוסר המרות, כילד ברוחב סואן שאיבד את ידו של אביו.

בסוף אותו שבוע כבר סיגל לעצמו את ארשת פניהם המשועממת של מרבית העובדים. תסכולו גבר והלך. מערכת משימות - אין. תפקידו של המפעל - לא ברור. כללי עבודה - מעולם לא היו. "יש לי מרץ רב", שח לרעייתו שהבליעה חיוך מאחורי גבו, "ואין לי היכן ליישמו".

הוא ניסה לארגן בחירות לוועד עובדים, אך לא היה צורך, "תהיה היושב ראש ותקבל את כל ההחלטות" הפטירו לעברו ביבושת עשרה עובדים אליהם פנה. חיפוש במקורות מידע כיצד מוגדר המפעל, הניב הגדרה בלתי ברורה: "מפעל לפתרונות מתקדמים".

רב היה יאוש.

הוא ניסה לפחות לעשות סדר במפעל. למקם דברים במקום הנכון, להזיז את מה שצריכים היו להזיז מזמן ולהשרות אווירה נעימה. ברנש שחלף לידו פלט: "סבא שלי אמר לי פעם, מה זה 'סדר' - להזיז את זה מפה לשם ואת זה משם לפה. בשביל מה?!" תשאר את זה פה ואת זה שם".

מצב רוחו הדרדר פלאים, הוא הילך מזועזע ומבולבל, אינו מבין להיכן נקלע.

לאחר חודש תמים גילה לתדהמתו, כי בכניסה למבנה נתלתה מודעה המבשרת כי נשיא החברה אמור להופיע לסירי מקיף כדי לבדוק את יעילות העובדים... הוא לא ידע אם לצחוק או לבכות.

★ ★ ★

מה אומלל הוא האיש שאינו זוכה להכוונה ולהדרכה לצעדי בחיים. אשרינו ומה טוב חלקנו כיהודים של תורה, שהתשוקה הפנימית לחיות חיי יצירה בעלי משמעות, זוכה להכוונה מיום עמדנו על דעתנו. הכל ברור ומוגדר. במהלך כל ימי חייו של האדם, התורה מכוונת ומלמדת אותו בכל התקדמות ועשייה. יהודי של תורה חש סיפוק עם כל מעשה בימי חייו. הכל עם משמעות ותכלית. **"וחיי עולם נטע בתוכנו"**.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. טל: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף סו/א כשהיו שומעים שם המפורש שהו יוצא מפי כהן גדול היו כורעים... ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד

מדוע אמרו "ברוך שם..."

והרי 'ברוך שם' אומרים כאשר מוציאים שם שמים לבטלה?

הסביר בעל שם משמואל זצ"ל: כאשר שמעו כיצד מבטא הכהן הגדול את שם ה', בקדושה ובטהרה, בדחילו ורחימו, היו מיד מתחרטים על כל הפעמים אשר הוציאוהו שלא בכוונה הראויה, כאילו לבטלה,

מה עניין ישראל לכפר על חטאיהם של מלאכים?

בספר גבורת ארי כתב, כי כוונת הגמרא שהשעיר מכפר על עוונות עריות של כלל ישראל ו"מעשה עוזא ועזאל" הוא כינוי לעוונות אלה. כך גם כותב בספר עבודת ישראל (עמוד קצ"ו), הפירוש הנודע על סדר עבודת היום לרבי ישראל קמחי, כי זו כוונת רש"י (ד"ה עוזא), וזהו שהדגישה הגמרא שהשעיר כפרה על "מעשה עוזא ועזאל". מעשה כדוגמתם.

קריאת התורה ביום הכיפורים: מנהג נוסף ביום הכיפורים שנכרך בשמם של עוזא ועזאל, הוא קריאת פרשת עריות במנחה של יום הכיפורים. מה עניין יום הכיפורים ופרשת עריות? בעלי התוספות (מגילה לא/א ד"ה במנחה) כותבים, כי לפי שהנשים מתקשטות לכבוד היום, יש להזהיר על הדבר. וכמו כן הם מביאים בשם המדרש, כי רומזים ישראל לקב"ה כשם שהזהירם לא לגלות ערוה, כך לא יחשפו בקלונם על עוונותיהם, אלא ימחלו.

ואילו הגאון רבי בצלאל מוילנא כותב בטעם הדבר, כי גם קריאת פרשת העריות נועדה לכפר על מעשיהם של עוזא ועזאל (תורה תמימה ויקרא טז/ח; טהרת יום טוב סימן פ"ה אות שי"ט; אוצר כל מנהגי ישורון עמוד 76, בשם ספר שלחן הקריאה, בסופו).

דף ס"א/פושטין ומקפלין ומניחין אותן תחת ראשיהן

שינה עם בגדים ככרית

במסכת הוריות (ג/ב) מנו חכמים פעולות שיש להמנע מעשייתן משום שהן משכחות את הלימוד. הגמרא אומרת, כי "יש אומרים" ש"אף המניח כליו תחת מראשותיו" משכח תלמודו. כלומר, אדם הישן ובגדיו משמשים כר למראשותיו, משכח תלמודו (רש"י שם). אין מדובר על אדם המתנמנם וראשו שמוט על זרועו העטוייה בשרוול חולצתו או חליפתו, אלא על הפורס את בגדיו על יצועו ככר (ספר הזכרון ח"ב אות ט"ו).

עניין זה מובא גם בפוסקים (ראה בנו"כ השו"ע או"ח סימן ב. ביניהם המשנ"ב סק"ב; ערוה"ש סימן ב' סעיף ה'; כף החיים שם אות ג; בן איש חי ש"ב פ"ד פנחס אות י"ז; שמירת הגוף והנפש, עמוד שמ"ח), אשר קבעו, כי הוראה זו מתייחסת לכל בגדי האדם, ואכן, תלמידיו של בעל תרומת הדשן העידו, כי "לא היה מניח חגורו או כיסו [- ארנק / תיק -] למראשותיו" (לקט יושר דף מ"ה).

פוסקים רבים דנו לאור הדברים בסוגייתנו הכותבת, כי הכהנים בבית המקדש היו פושטים את בגדי הכהונה לקראת השינה, "ומניחין תחת ראשיהן". הגמרא דנה אם הניחום תחת ראשיהם ממש, או סמוך לראשיהם, מפני שבגדי הכהונה עשויים שעטנז ולא הותר איסור שעטנז אלא בשעת עבודה, ומפני שאסור ליהנות מבגדי כהונה. מדוע לא חשה הגמרא להבהיר סיבה נוספת מחמתה נמנעו מלהניחם תחת ראשיהם - שכחת הלימוד?

ודאי שכהני ה' יקפידו שלא ישכח תלמודם: בעל באר שבע (הוריות שם) העוסק בשאלה זו מוסיף בחרדת קדש, כי לא יעלה על הדעת שכהני ה' לא יקפידו על שכחת תלמודם. זאת, ועוד: הן יש הסוברים שהעושה מעשים העלולים לשכח תלמודו עובר על אזהרת התורה "השמר לך ושמור נפשך מאד, פן תשכח את הדברים...".

בעל מגן גיבורים כותב (שולחן ערוך, שם), כי אין חשש שכחה אלא כשראשו של הישן מונח על הבגדים, אך אם דבר מה חוצץ בין ראשו לבין הבגדים, אין הדבר גורם לשכחה. עלינו להניח, כי הכהנים היו יכולים לחצוץ בין ראשיהם לבין הבגדים, ולפיכך הזכירה הגמרא רק את איסור שעטנז ואיסור הנאה. אכן, במנהגי מהרי"ל מובא, כי בנודו בדרכים הניח את בגדיו, עליהם פרש את אוכף הסוס שחצץ ביניהם לבין ראשו (ליקוטי מהרי"ל, מובא בשמירת הגוף והנפש שם).

יש שכתבו, כי סכנת שכחת הלימוד עלולה לפגוע בנוהג כן תדיר, אך הכהנים שישנו במקדש התחלפו מידי יום, ולדידם שינה ארעית בלבד היא (שלמת חיים ח"א סימן י').

פוסקים אחרים חידשו כי רק המניח "כליו" תחת מראשותיו מסתכן בשכחת הלימוד, ובגדי הכהונה אינם שייכים לכהנים אלא מושאלים להם על ידי הקדש לצורך עבודתם (שלמת חיים שם; עיני כל חי על הוריות, מובא בשמירת הגוף והנפש עמוד ש"ו).

ידיעה זו, שבגדי הכהונה אינם שייכים לכהנים, כותב המנחת חינוך (מצווה צ"ט) בנוגע לדיון שונה לחלוטין - מדוע ה"מעיל" שלבש הכהן הגדול פטור מציצית (לדעת הרמב"ם), הרי הוא היה בעל ארבע כנפות. בעל מנחת חינוך מציין, כי בגדי כהונה הם כ"טלית שאולה", הפטורה מציצית. בסיום דבריו הוא כותב, כי ידיעה זו כה פשוטה עד שלא ראה צורך לציינה, אך לאחר שראה שלומדים אחדים מתקשים בה, החליט לכתוב את הדברים [אולם ע"ש בהגות על המנחת חינוך, אות ח, שאין זה ברור שהמעיל היה בעל ארבע כנפות].

ומיד אמרו "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד"...

דף ס"ו/ב מיקירי ירושלים היו מלוין אותו מסוכה לסוכה

יקירי ירושלים

יקירי ירושלים' היה אומר הגרמ"ל זקס, הם יהודים יקרים וחסידיים שהיו בירושלים. הללו ויתרו על ראיית כהן גדול בעבודתו, ויתרו על הקדושה והטהרה שיכלו לשאוב מבית המקדש ביום זה, ויצאו להנעים את הדרך למשלח השעיר ולהקל עליו את המלאכה. הזכירום חכמים לשבח וכינו אותם 'יקירי ירושלים'...

דף ס"ו/ב אלא מפני שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם

דברים שלא שמעתן אוזן

הקשו רבים: והרי במקומות אחרים אמרו רבי אליעזר "דברים שלא שמעתן אוזן מעולם"? בשם הגר"ח שמואלביץ אומרים: כשאמר דברים שלא שמעתן אוזן מעולם הרי זה מפני שאת הדרך, הסגנון והקו המנחה, קיבל גם קיבל מרבו... ואחרים אמרו: רבי אליעזר, בהכירו היטב את רבו, ידע לשמוע ממנו דברים שלא שמעתן אוזן מעולם - הרב דיבר וכולם שמעו, אך רבי אליעזר שמע בדבריו מה שאחרים לא שמעו כלל...

דף ט"ז/ב עזאזל

עזאזל

בספרים הקדושים כתוב, כי השעיר לעזאזל מורה כי כל שיש בקדושה, יש כנגדו בטומאה. כנגד שעיר לה' יש שעיר לעזאזל. ובאמת, 'עזאזל' נוטריקון: זה לעומת זה עשה אלוקים... (היכל הברכה).

לעילוי נשמת

מרת **ציפורה פייגא רפאלי** ע"ה
ב"ר סיני ז"ל נלב"ע ו' בתמוז תש"ן

תנצ"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

אבינו הר"ר **יעקב פסמנטיר** ז"ל
ב"ר יוסף הלוי ז"ל נלב"ע ז' בתמוז תשכ"ט

תנצ"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו - ת"א

לעילוי נשמת

הר"ר **יצחק אריה קוזול** ז"ל ב"ר דב הכהן ז"ל נלב"ע כ"ד תמוז תשס"א
ולעילוי נשמת האשה החשובה מרת **מלכה קוזול** ע"ה ב"ר משה ז"ל נלב"ע ח' בתמוז תשמ"ג

לעילוי נשמת ר' **משה** ז"ל ב"ר מרדכי ז"ל נלב"ע ט' בתמוז,

ולעילוי נשמת מרת **צילה** ע"ה בת ר' יוסף ז"ל נלב"ע כ"ב בסיון תשל"ג

ולעילוי נשמת הרה"ר **יהודה פרנקל** ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע כ"ז תמוז תשנ"ה
תנצ"ה

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

נר ה'
נשמת
אדם

